

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

11 aprilie 2013*

„Mediu — Convenția de la Aarhus — Directiva 85/337/CEE — Directiva 2003/35/CE —
Articolul 10a — Directiva 96/61/CE — Articolul 15a — Accesul la justiție în materie de mediu —
Noțiunea «cost care să nu fie prohibitiv» al procedurilor jurisdicționale”

În cauza C-260/11,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Supreme Court of the United Kingdom (Regatul Unit), prin decizia din 17 mai 2011, primită de Curte la 25 mai 2011, în procedura

The Queen, la cererea:

David Edwards,

Lilian Pallikaropoulos,

împotriva

Environment Agency,

First Secretary of State,

Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul L. Bay Larsen, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a patra, domnul J.-C. Bonichot (raportor), doamnele C. Toader și A. Prechal și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 13 septembrie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru doamna Pallikaropoulos, de R. Buxton, solicitor, și de D. Wolfe, QC;
- pentru guvernul Regatului Unit, de C. Murrell și de J. Maurici, în calitate de agenți, asistați de R. Palmer, barrister;

* Limba de procedură: engleza.

- pentru guvernul danez, de S. Juul Jørgensen și de V. Pasternak Jørgensen, în calitate de agenți;
  - pentru Irlanda, de E. Creedon și de D. O’Hagan, în calitate de agenți, asistați de N. Hyland, barrister-at-law;
  - pentru guvernul elen, de G. Karipsiades, în calitate de agent;
  - pentru Comisia Europeană, de P. Oliver și de L. Armati, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 octombrie 2012,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO L 175, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 174) și a articolului 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61/CE a Consiliului din 24 septembrie 1996 privind prevenirea și controlul integrat al poluării (JO L 257, p. 26, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 183), astfel cum au fost modificate prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8, denumite în continuare „Directiva 85/337” și, respectiv, „Directiva 96/61”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Edwards și doamna Pallikaropoulos, pe de o parte, și Environment Agency, First Secretary of State, și Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs, pe de altă parte, cu privire la permisul de exploatare acordat de Environment Agency unei fabrici de ciment. Cererea are ca obiect conformitatea cu dreptul Uniunii a deciziei House of Lords de obligare a doamnei Pallikaropoulos, al cărei recurs a fost respins ca nefondat, la plata cheltuielilor de judecată ale părților adverse.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 3 Potrivit preambulului Convenției privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201, denumită în continuare „Convenția de la Aarhus”):

„[...]

„Recunoscând, de asemenea, că fiecare persoană are dreptul de a trăi într-un mediu propice sănătății și bunăstării sale și că are obligația, atât individuală, cât și colectivă, de a proteja și îmbunătăți mediul în folosul generațiilor prezente și viitoare,

Având în vedere că, pentru a putea afirma acest drept și pentru a îndeplini această obligație, cetățenii trebuie să aibă acces la informații, să aibă dreptul de a participa la luarea deciziilor și să aibă acces la justiție în probleme de mediu și înțelegând faptul că cetățenii au nevoie de asistență pentru a-și exercita drepturile în acest sens,

[...]

Preocupate de necesitatea de a pune la dispoziția publicului, inclusiv a organizațiilor, a unor mecanisme juridice eficiente, astfel încât interesele legitime ale acestuia să fie protejate, iar legea să fie aplicată,

[...]”

- 4 Articolul 1 din Convenția de la Aarhus, intitulat „Obiectiv”, prevede următoarele:

„Pentru a contribui la protejarea dreptului fiecărei persoane din generațiile prezente și viitoare de a trăi într-un mediu propice sănătății și bunăstării sale, fiecare parte garantează drepturile de acces la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu în conformitate cu dispozițiile prezentei convenții.”

- 5 Articolul 3 din această convenție, care se intitulă „Dispoziții generale”, prevede la alineatul (8):

„Fiecare parte se asigură că persoanele care își exercită drepturile în conformitate cu dispozițiile prezentei convenții nu sunt penalizate, persecutate sau hărțuite în niciun fel pentru implicarea lor. Prezenta dispoziție nu aduce atingere puterii instanțelor naționale de a impune costuri rezonabile în cadrul procedurilor judiciare.”

- 6 Articolul 9 din aceeași convenție, intitulat „Accesul la justiție”, precizează:

„[...]

(2) Fiecare parte, în cadrul legislației interne proprii, se asigură că membrii publicului interesat:

(a) care prezintă un interes suficient

sau

(b) care mențin încălcarea unui drept, în cazul în care legea procedurală administrativă a unei părți prevede acest lucru ca o condiție,

au acces la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare și/sau a unui alt organism independent și imparțial stabilit prin lege pentru a contesta legalitatea de fond și de procedură a oricărei decizii, acțiuni sau omiteri care intră sub incidența dispozițiilor articolului 6 și, în cazul în care se prevede acest lucru în legislația internă și fără a aduce atingere alineatului (3) menționat în continuare, a altor dispoziții relevante ale prezentei convenții.

[...]

(3) În plus față de căile de atac prevăzute la alineatele (1) și (2) și fără a le aduce atingere, fiecare parte se asigură că, în cazul în care îndeplinesc criteriile prevăzute de legislația internă proprie, în cazul în care acestea există, membrii publicului au acces la proceduri administrative sau judiciare pentru a contesta acțiuni și omiteri ale persoanelor fizice și ale autorităților publice care contravin dispozițiilor legislației interne proprii privind mediul.

(4) În plus față de alineatul (1) și fără a-i aduce atingere, procedurile prevăzute la alineatele (1), (2) și (3) prevăd căi de atac adecvate și eficiente, inclusiv prin măsuri provizorii, după caz, și sunt oneste, echitabile, oportune și nu exagerat de costisitoare. [...]

(5) Pentru o mai mare eficiență a dispozițiilor prezentului articol, fiecare parte se asigură că publicului i se furnizează informații privind accesul la căile de atac administrative și judiciare și se preocupă de stabilirea unor mecanisme de asistență adecvate pentru îndepărtarea sau reducerea barierelor financiare și de altă natură din calea accesului la justiție.”

Dreptul Uniunii

7 Potrivit articolului 10a din Directiva 85/337, precum și articolului 15a din Directiva 96/61:

„Statele membre se asigură, în conformitate cu sistemul legislativ intern aplicabil, că membrii publicului interesat:

- (a) care au un interes suficient sau
- (b) care pretind încălcarea unui drept, atunci când procedurile de drept administrativ al unui stat membru impun această condiție preliminară

au acces la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare sau a unui organism independent sau imparțial instituit în conformitate cu legea, prin care este contestată legalitatea de fond sau de procedură a deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor privind participarea publicului din prezenta directivă.

Statele membre stabilesc stadiul în care pot fi contestate deciziile, acțiunile sau omisiunile.

Statele membre stabilesc ce înseamnă interes suficient și încălcarea unui drept în conformitate cu obiectivul de a acorda un acces amplu la justiție publicului interesat. [...]

Dispozițiile prezentului articol nu exclud posibilitatea unei căi de atac prealabile pe lângă o autoritate administrativă și nu afectează obligația de epuizare a tuturor căilor de atac administrative înainte de a recurge la procedurile de atac judiciare, atunci când legislația internă prevede o astfel de obligație.

Orice astfel de procedură trebuie să fie corectă, echitabilă, rapidă și cu un cost care să nu fie prohibitiv.

[...]”

- 8 Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1) a codificat Directiva 85/337. Articolul 11 alineatul (4) al doilea paragraf din Directiva 2011/92 prevede dispoziții identice cu cele de la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337.
- 9 Directiva 2008/1/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind prevenirea și controlul integrat al poluării (JO L 24, p. 8) a codificat Directiva 96/61. Articolul 16 alineatul (4) al doilea paragraf din Directiva 2008/1 prevede dispoziții identice cu cele de la articolul 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61.

Dreptul Regatului Unit

- 10 Articolul 49 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Supreme Court din 2009 (Supreme Court Rules 2009, SI 2009, nr. 1603) prevede:

„Toate aprecierile detaliate ale cheltuielilor de judecată sunt realizate de doi «costs officers» desemnați de președinte și:

- (a) unul dintre aceștia trebuie să fie un «costs judge» («Taxing Master» al «Senior courts»)

iar

- (b) cel de al doilea poate fi grefierul.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 11 Domnul Edwards a contestat decizia Environment Agency de autorizare a exploatării unei fabrici de ciment, inclusiv a incinerării deșeurilor, la Rugby (Regatul Unit), din punctul de vedere al dreptului mediului, invocând printre altele absența evaluării efectelor asupra mediului ale acestui proiect. În acest cadru, domnul Edwards a putut să beneficieze de asistență judiciară.
- 12 Această acțiune fiind respinsă, domnul Edwards a formulat apel la Court of Appeal, înainte de a decide, în final, să abandoneze procedura în ultima zi a audierii.
- 13 Doamna Pallikaropoulos a fost introdusă în cauză, la cererea sa, în calitate de apelantă pentru fazele subsecvente ale procedurii. Aceasta nu îndeplinea condițiile cerute pentru a beneficia de asistență judiciară, dar Court of Appeal a admis plafonarea răspunderii sale în ceea ce privește cheltuielile de judecată la 2 000 GBP.
- 14 Court of Appeal a respins acțiunea doamnei Pallikaropoulos și a obligat-o la suportarea propriilor cheltuieli de judecată și a cheltuielilor de judecată efectuate de părțile adverse, astfel plafonate.
- 15 Doamna Pallikaropoulos a formulat recurs la House of Lords, în fața căreia a solicitat să nu fie obligată să constituie garanția pentru cheltuielile de judecată previzibile, în cuantum de 25 000 GBP, care îi era solicitată de această instanță. Această cerere a fost respinsă.
- 16 Doamna Pallikaropoulos a solicitat de asemenea să beneficieze de o măsură de protecție privind cheltuielile de judecată („protective costs order”), destinată să limiteze răspunderea sa privind cheltuielile de judecată în ipoteza în care recursul nu ar fi admis. Cererea sa a fost respinsă.
- 17 Prin hotărârea din 16 aprilie 2008, House of Lords a confirmat decizia Court of Appeal de respingere a apelului, iar la 18 iulie 2008 a obligat-o pe doamna Pallikaropoulos la plata către intimați a cheltuielilor de judecată efectuate în recurs, al căror cuantum, în caz de dezacord între părți, urma să fie stabilit de „Clerk of the Parliaments”. Intimații au prezentat două facturi de 55 810 GBP și de 32 290 GBP cu titlu de cheltuieli recuperabile.
- 18 Competența House of Lords a fost transferată la Supreme Court of the United Kingdom, nou constituită la 1 octombrie 2009. În conformitate cu Regulamentul de procedură al Supreme Court din 2009, aprecierea detaliată a cheltuielilor de judecată a fost efectuată de către doi „costs officers” desemnați de președintele acestei instanțe. În acest cadru, doamna Pallikaropoulos a invocat Directivele 85/337 și 96/61 pentru a contesta obligarea sa la plata cheltuielilor de judecată.

- 19 Prin decizia din 4 decembrie 2009, „costs officers” au estimat că erau, în principiu, competenți să aprecieze temeinicia acestui argument.
- 20 Pârâții din procedura principală referitoare la cheltuielile de judecată au formulat recurs împotriva acestei decizii la un judecător unic al Supreme Court of the United Kingdom, în cadrul căruia i-au solicitat acestuia să trimită cauza unui complet de cinci judecători, cerere care a fost în final admisă.
- 21 Acest complet s-a pronunțat la 15 decembrie 2010. Completul a apreciat că „costs officers” ar fi trebuit să își limiteze competența doar la ceea ce era prevăzut în Regulamentul de procedură al Supreme Court din 2009 și, în consecință, să se limiteze la cuantificarea cheltuielilor de judecată. Potrivit acestuia, aspectul dacă procedura urmată are un cost prohibitiv în sensul Directivelor 85/337 și 96/61 este doar de competența instanței de fond, care poate să statueze fie *in limine litis*, cu ocazia examinării cererii de dispunere a unei măsuri de protecție privind cheltuielile de judecată, fie în același timp cu pronunțarea hotărârii pe fond.
- 22 Acest complet a apreciat totodată că aspectul dacă obligarea doamnei Pallikaropoulos la plata cheltuielilor de judecată ale pârâților era contrară acestor directive nu fusese analizat de House of Lords în cadrul examinării cererii sale de dispunere a unei măsuri de protecție privind cheltuielile de judecată.
- 23 În aceste condiții, Supreme Court of the United Kingdom a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții de Justiție următoarele întrebări preliminare:

- „1) Cum ar trebui să abordeze o instanță națională problema obligării la plata cheltuielilor de judecată a unui particular care are calitatea de reclamant care a căzut în pretenții într-o acțiune în materie de mediu, având în vedere cerințele articolului 9 alineatul (4) din Convenția de la Aarhus, astfel cum este pus în aplicare prin articolul 10a din [Directiva 85/337] și prin articolul 15a din [Directiva 96/61]?
- 2) Aspectul dacă cheltuielile de judecată sunt sau nu sunt «prohibitive» în sensul articolului 9 alineatul (4) din Convenția de la Aarhus, astfel cum este pusă în aplicare prin [aceste] directive, ar trebui stabilit pe baza unui criteriu obiectiv (prin referire, de exemplu, la capacitatea unui particular «obișnuit» de a-și îndeplini o potențială obligație de plată a cheltuielilor de judecată) sau ar trebui stabilit pe baza unui criteriu subiectiv (prin referire la mijloacele materiale ale unui anumit reclamant) sau printr-o combinație a celor două criterii?
- 3) Sau trebuie să se considere că acest aspect este exclusiv o problemă de drept național al statului membru, supusă doar condiției obținerii rezultatului prevăzut de [respectivele] directive, și anume ca procedura în cauză să nu aibă «un cost prohibitiv»?
- 4) Atunci când se analizează dacă procedura are sau nu are «un cost prohibitiv», prezintă relevanță faptul că reclamantul nu a fost în realitate descurajat să inițieze sau să continue procedura?
- 5) Este permisă o abordare diferită a acestor aspecte în stadiul (i) unui apel sau (ii) al unui recurs, în raport cu abordarea care se impune a fi adoptată în primă instanță?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 24 Prin intermediul întrebărilor adresate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită Curții să precizeze, pe de o parte, sensul cerinței prevăzute la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337, precum și la articolul 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61, potrivit căreia procedurile judiciare la care se referă aceste dispoziții nu trebuie să aibă un cost prohibitiv, și, pe de altă parte, criteriile de apreciere a acestei cerințe care pot fi aplicate de o instanță națională atunci

când aceasta hotărăște cu privire la cheltuielile de judecată, precum și marja de manevră a statelor membre pentru definirea acestor criterii în dreptul intern. În cadrul aprecierii de către instanța națională a eventualului caracter prohibitiv al costului procedurii, instanța de trimitere solicită de asemenea Curții să stabilească dacă instanța trebuie să țină seama de faptul că partea care ar putea să fie obligată la plata cheltuielilor de judecată nu a fost în mod efectiv descurajată să inițieze sau să continue acțiunea și dacă, pe de altă parte, analiza acestui fapt poate să difere în funcție de stadiul procesual la finalul căruia se statuează cu privire la acest aspect, respectiv în primă instanță, în apel sau în recurs.

Cu privire la noțiunea „cost care să nu fie prohibitiv” în sensul Directivelor 85/337 și 96/61

- 25 Astfel cum Curtea a statuat deja, trebuie mai întâi să se amintească faptul că cerința ca procedurile judiciare să nu aibă un cost prohibitiv, prevăzută la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337 și la articolul 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61, nu exclude posibilitatea ca instanțele naționale să oblige partea la plata cheltuielilor de judecată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2009, Comisia/Irlanda, C-427/07, Rep., p. I-6277, punctul 92).
- 26 Acest lucru reiese în mod explicit din Convenția de la Aarhus, la care trebuie „aliniată în mod adecvat” legislația Uniunii, astfel cum rezultă din considerentul (5) al Directivei 2003/35, care a modificat Directivele 85/337 și 96/61, întrucât articolul 3 alineatul (8) din această convenție precizează că nu se aduce atingere puterii instanțelor naționale de a impune costuri rezonabile în cadrul procedurilor judiciare.
- 27 În continuare, trebuie subliniat că cerința conform căreia costurile unui proces nu trebuie să fie prohibitive se referă la ansamblul costurilor financiare ocazionate de participarea la procedura judiciară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2009, Comisia/Irlanda, citată anterior, punctul 92).
- 28 Astfel, caracterul prohibitiv trebuie apreciat global, ținând seama de toate costurile suportate de partea în cauză.
- 29 Pe de altă parte, din cerințele aplicării uniforme a dreptului Uniunii, precum și ale principiului egalității rezultă că termenii unei dispoziții de drept al Uniunii care nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul de aplicare ale acesteia trebuie în mod normal să primească în întreaga Uniune Europeană o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând seama de contextul prevederii și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză (a se vedea în special Hotărârea din 14 februarie 2012, Flachglas Torgau, C-204/09, punctul 37).
- 30 Rezultă de aici că, deși nici Convenția de la Aarhus, al cărei articol 9 alineatul (4) prevede că procedurile menționate la alineatele (1)-(3) nu trebuie să fie exagerat de costisitoare, și nici Directivele 85/337 și 96/61 nu precizează modul în care trebuie apreciat costul unei proceduri judiciare pentru a ști dacă acesta trebuie considerat prohibitiv, această apreciere nu poate intra doar în sfera dreptului național.
- 31 Astfel cum se precizează în mod explicit la articolul 10a al treilea paragraf din Directiva 85/337 și la articolul 15a al treilea paragraf din Directiva 96/61, obiectivul urmărit de legiuitorul Uniunii constă în acordarea unui „acces amplu la justiție” publicului interesat.
- 32 Acest obiectiv se înscrie, în sens mai larg, în cadrul voinței legiuitorului Uniunii de a conserva, de a proteja și de a îmbunătăți calitatea mediului și de a determina publicul să aibă un rol activ în acest scop.

- 33 Pe de altă parte, cerința unui „cost care să nu fie prohibitiv” contribuie, în domeniul mediului, la respectarea dreptului la o cale de atac efectivă, consacrat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și a principiului efectivității, potrivit căruia modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii nu trebuie să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (a se vedea printre altele Hotărârea din 8 martie 2011, Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-240/09, Rep., p. I-1255, punctul 48).
- 34 În sfârșit, chiar dacă documentul publicat în 2000 de Comisia Economică pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite, intitulat „Convenția de la Aarhus: Ghid de aplicare”, nu poate oferi o interpretare obligatorie a acestei convenții, se poate sublinia că acesta precizează că costul unei proceduri de exercitare a unei căi de atac în temeiul convenției sau al unei proceduri pentru a obține aplicarea dreptului național al mediului nu trebuie să fie atât de ridicat încât să împiedice particularii să formuleze o acțiune dacă apreciază că acest lucru este necesar.
- 35 Din cele ce precedă rezultă că cerința conform căreia procedura judiciară nu trebuie să aibă un cost prohibitiv, prevăzută la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337 și la articolul 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61, presupune ca persoanele care sunt vizate de aceste dispoziții să nu fie împiedicate să inițieze sau să continue o cale de atac jurisdicțională care intră în domeniul de aplicare al acestor articole din cauza sarcinii financiare pe care aceasta ar putea-o determina. În cazul în care o instanță națională este chemată să se pronunțe cu privire la obligarea la plata cheltuielilor de judecată a unui particular care, în calitate de reclamant, a căzut în pretenții într-un litigiu în materie de mediu sau, mai general, în cazul în care trebuie, cum este cazul instanțelor din Regatul Unit, să își exprime poziția, într-un stadiu anterior al procedurii, cu privire la o eventuală limitare a costurilor care pot fi puse în sarcina părții care a căzut în pretenții, aceasta trebuie să se asigure de respectarea cerinței menționate ținând seama atât de interesul persoanei care dorește să își apere drepturile, cât și de interesul general legat de protecția mediului.

Cu privire la criteriile relevante de apreciere a cerinței unui „cost care să nu fie prohibitiv”

- 36 Astfel cum s-a precizat la punctul 24 din prezenta hotărâre, Supreme Court of the United Kingdom dorește să cunoască criteriile de apreciere pe care instanța națională trebuie să le aplice atunci când se pronunță cu privire la cheltuielile de judecată pentru a asigura respectarea cerinței ca procedura să nu implice costuri într-un quantum prohibitiv. Această instanță solicită printre altele să se stabilească dacă aprecierea are un caracter obiectiv sau, dimpotrivă, subiectiv, precum și măsura în care trebuie să se țină cont de dreptul național.
- 37 Trebuie amintit că, în temeiul unei jurisprudențe constante, în lipsa unei precizări a dreptului Uniunii, statele membre au obligația, în momentul transpunerii unei directive, să îi asigure efectul deplin, dispunând în același timp de o marjă de apreciere considerabilă în alegerea mijloacelor (a se vedea în special Hotărârea din 9 noiembrie 2006, Comisia/Irlanda, C-216/05, Rec., p. I-10787, punctul 26).
- 38 Rezultă că, în ceea ce privește mijloacele prin care se poate realiza obiectivul de a asigura o protecție jurisdicțională efectivă fără un cost excesiv în domeniul dreptului mediului, trebuie să se țină seama de toate dispozițiile relevante din dreptul național și, printre altele, de un sistem național de asistență judiciară, precum și de un regim de protecție privind cheltuielile de judecată, cum este cel menționat la punctul 16 din prezenta hotărâre. Trebuie, astfel, să se țină seama de diferențele sensibile dintre legislațiile naționale în acest domeniu.
- 39 Pe de altă parte, astfel cum s-a arătat anterior, instanța națională care trebuie să statueze cu privire la cheltuielile de judecată trebuie să se asigure de respectarea acestei cerințe ținând seama atât de interesul persoanei care dorește să își apere drepturile, cât și de interesul general legat de protecția mediului.

- 40 Această apreciere nu poate, în consecință, să fie realizată doar în raport cu situația economică a persoanei interesate, ci trebuie de asemenea să se sprijine pe o analiză obiectivă a cuantumului cheltuielilor de judecată, cu atât mai mult cu cât, astfel cum s-a precizat la punctul 32 din prezenta hotărâre, particularii și asociațiile sunt în mod firesc chemați să joace un rol activ în protecția mediului. În această măsură, costul unei proceduri nu trebuie să fie, în unele cazuri, în mod obiectiv nerezonabil. Astfel, costul unei proceduri nu trebuie nici să depășească capacitatea financiară a persoanei interesate și nici să fie, în orice caz, în mod obiectiv nerezonabil.
- 41 În ceea ce privește analiza situației economice a persoanei interesate, aprecierea pe care trebuie să o realizeze instanța națională nu se poate baza doar pe capacitatea financiară estimată a unui reclamant „obișnuit”, având în vedere că astfel de date pot să nu aibă decât o legătură îndepărtată cu situația persoanei interesate.
- 42 Pe de altă parte, instanța poate să țină seama de situația părților în cauză, de șansele rezonabile de succes ale solicitantului, de importanța mizei pentru acesta, precum și pentru protecția mediului, de complexitatea dreptului și a procedurii aplicabile, precum și de eventualul caracter hazardat al acțiunii în diferitele sale stadii (a se vedea prin analogie Hotărârea din 22 decembrie 2010, *DEB*, C-279/09, Rep., p. I-13849, punctul 61).
- 43 Trebuie de asemenea să se precizeze că împrejurarea, invocată de Supreme Court of the United Kingdom, că persoana interesată nu a fost descurajată să exercite, în practică, acțiunea nu este suficientă prin ea însăși pentru a considera că procedura nu prezintă pentru aceasta un cost prohibitiv în sensul, precizat mai sus, al Directivelor 85/337 și 96/61.
- 44 În sfârșit, în ceea ce privește aspectul dacă aprecierea lipsei costului prohibitiv ar trebui să difere după cum instanța națională statuează cu privire la cheltuielile de judecată la încheierea unei proceduri în primă instanță, a unui apel sau a unui recurs, invocat de asemenea de instanța de trimitere, pe lângă faptul că această distincție nu este prevăzută în Directivele 85/337 și 96/61, o astfel de interpretare nu ar fi de natură să respecte pe deplin obiectivul urmărit de legiuitorul Uniunii, care este acela de a asigura un acces amplu la justiție și de a contribui la îmbunătățirea protecției mediului.
- 45 Cerința privind lipsa unui cost prohibitiv al procedurii judiciare nu poate fi, în consecință, apreciată în mod diferit de o instanță națională după cum aceasta statuează la încheierea unei proceduri în primă instanță, a unui apel sau a unui recurs.
- 46 În consecință, trebuie să se considere că atunci când instanța națională este chemată să se pronunțe, în cadrul amintit la punctul 41 din prezenta hotărâre, asupra caracterului prohibitiv, pentru persoana interesată, al costului unei proceduri judiciare în materie de mediu, ea nu poate să se bazeze doar pe situația economică a acesteia, ci trebuie de asemenea să procedeze la o analiză obiectivă a cuantumului cheltuielilor de judecată. Pe de altă parte, instanța poate să țină seama de situația părților în cauză, de șansele rezonabile de succes ale solicitantului, de importanța mizei pentru acesta și pentru protecția mediului, de complexitatea dreptului și a procedurii aplicabile, de eventualul caracter hazardat al acțiunii în diferitele sale stadii, precum și de existența unui sistem național de asistență judiciară sau a unui regim de protecție privind cheltuielile de judecată.
- 47 În schimb, împrejurarea că persoana interesată nu a fost descurajată, în practică, să exercite acțiunea nu este suficientă prin ea însăși pentru a considera că procedura nu prezintă pentru aceasta un astfel de caracter prohibitiv.
- 48 În sfârșit, această apreciere nu se poate realiza potrivit unor criterii diferite în funcție de stadiul procesual în care este efectuată, respectiv la încheierea unei proceduri în primă instanță, a unui apel sau a unui recurs.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 49 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Cerința potrivit căreia procedura judiciară nu trebuie să aibă un cost prohibitiv, prevăzută la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului și la articolul 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61/CE a Consiliului din 24 septembrie 1996 privind prevenirea și controlul integrat al poluării, astfel cum au fost modificate prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003, presupune ca persoanele care sunt vizate de aceste dispoziții să nu fie împiedicate să inițieze sau să continue o cale de atac jurisdicțională care intră în domeniul de aplicare al acestor articole din cauza sarcinii financiare pe care aceasta ar putea-o determina. În cazul în care o instanță națională este chemată să se pronunțe cu privire la obligarea la plata cheltuielilor de judecată a unui particular care, în calitate de reclamant, a căzut în pretenții într-un litigiu în materie de mediu sau, mai general, în cazul în care trebuie, cum este cazul instanțelor din Regatul Unit, să își exprime poziția, într-un stadiu anterior al procedurii, cu privire la o eventuală limitare a costurilor care pot fi puse în sarcina părții care a căzut în pretenții, aceasta trebuie să se asigure de respectarea cerinței menționate ținând seama atât de interesul persoanei care dorește să își apere drepturile, cât și de interesul general legat de protecția mediului.

În cadrul acestei aprecieri, instanța națională nu poate să se bazeze doar pe situația economică a persoanei interesate, ci trebuie de asemenea să procedeze la o analiză obiectivă a cuantumului cheltuielilor de judecată. Pe de altă parte, instanța poate să țină seama de situația părților în cauză, de șansele rezonabile de succes ale solicitantului, de importanța mizei pentru acesta și pentru protecția mediului, de complexitatea dreptului și a procedurii aplicabile, de eventualul caracter hazardat al acțiunii în diferitele sale stadii, precum și de existența unui sistem național de asistență judiciară sau a unui regim de protecție privind cheltuielile de judecată.

În schimb, împrejurarea că persoana interesată nu a fost descurajată, în practică, să exercite acțiunea nu este suficientă prin ea însăși pentru a considera că procedura nu prezintă pentru aceasta un caracter prohibitiv.

În sfârșit, această apreciere nu se poate realiza potrivit unor criterii diferite în funcție de stadiul procesual în care este efectuată, respectiv la încheierea unei proceduri în primă instanță, a unui apel sau a unui recurs.

Semnături